

L'era dels ÀLBUMS

40 discos imprescindibles

ÀLEX TORÍO

ÀLEX TORÍO
L'ERA
DELS ÀLBUMS

40 discos imprescindibles

PRIMERA EDICIÓ: MARÇ DEL 2024
© ÀLEX TORÍO, 2024
© COLUMNNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-3173-6
DIPÒSIT LEGAL: B. 2.490-2024
FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62
IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnnaedicions.cat

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor. La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries. En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement. A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autors i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Índex

<i>Introducció</i>	II
1. <i>The Complete Recordings – King of the Delta Blues Singers / Robert Johnson (1961, 1990 [1936, 1937])</i> <i>Arqueologia i llegenda del blues</i>	17
2. <i>In the Wee Small Hours / Frank Sinatra (1955)</i> <i>El primer disc conceptual de la història</i>	27
3. <i>Elvis Presley / Elvis Presley (1956)</i> <i>El descobriment del rock per al gran públic blanc</i>	35
4. <i>Buddy Holly / Buddy Holly (1958)</i> <i>Artesania pop primitiva</i>	43
5. <i>Modern Sounds in Country & Western Music / Ray Charles (1962)</i> <i>Un disc socialment revolucionari</i>	53
6. <i>Bringing It All Back Home / Bob Dylan (1965)</i> <i>Dylan es torna elèctric i neix el folk-rock</i>	59
7. <i>Rubber Soul / The Beatles (1965)</i> <i>Els Beatles es posen seriosos</i>	69
8. <i>Pet Sounds / The Beach Boys (1966)</i> <i>L'emancipació dels Beach Boys</i>	77

9.	<i>Are You Experienced?</i> / Jimi Hendrix (1967)	
	<i>La psicodèlia i el soroll virtuós.</i>	85
10.	<i>Sweetheart of the Rodeo</i> / The Byrds (1968)	
	<i>El country-rock arriba (poc) al gran públic</i>	93
11.	<i>Astral Weeks</i> / Van Morrison (1968)	
	<i>Misticisme celta en clau de jazz i soul.</i>	101
12.	<i>Let It Bleed</i> / The Rolling Stones (1969)	
	<i>Els Rolling Stones consoliden el seu millor moment americanitzant-se</i>	109
13.	<i>Five Leaves Left</i> / Nick Drake (1969)	
	<i>El més semblant al mite de Van Gogh que hi ha hagut a la música</i>	115
14.	<i>The Velvet Underground</i> / The Velvet Underground (1969)	
	<i>Potser el millor disc de la Velvet no és «el del plàtan»?</i>	123
15.	<i>Led Zeppelin III</i> / Led Zeppelin (1970)	
	<i>La llavor del heavy, balades incloses.</i>	129
16.	<i>Who's Next</i> / The Who (1971)	
	<i>El fracàs d'un projecte es converteix en una obra d'art.</i>	135
17.	<i>Pearl</i> / Janis Joplin (1971)	
	<i>Probablement el millor disc pòstum de la història. . .</i>	141
18.	<i>L.A. Woman</i> / The Doors (1971)	
	<i>Tornar al començament per desaparèixer</i>	149
19.	<i>Dr. John's Gumbo</i> / Dr. John (1972)	
	<i>L'escudella de Louisiana</i>	157
20.	<i>Berlin</i> / Lou Reed (1973)	
	<i>«No facis aquest disc, Lou!»</i>	163
21.	<i>Rock Bottom</i> / Robert Wyatt (1974)	
	<i>Un autor que és un gènere</i>	169
22.	<i>New Skin for the Old Ceremony</i> / Leonard Cohen (1974)	
	<i>Cohen passa del blanc i negre al color.</i>	177

23.	<i>On the Beach</i> / Neil Young (1974)	
	<i>La tristesa de l'èxit</i>	185
24.	<i>Good Old Boys</i> / Randy Newman (1974)	
	<i>Un implacable retrat ridiculitzant del sud conservador dels Estats Units</i>	193
25.	<i>Another Green World</i> / Brian Eno (1975)	
	<i>El padrí de la música ambient comença a prendre possessió del càrrec.</i>	201
26.	<i>Young Americans</i> / David Bowie (1975)	
	<i>Música de gènere i d'autor</i>	207
27.	<i>The Basement Tapes</i> / Bob Dylan & The Band (1975 [1967])	
	<i>Moments estel·lars de la història del rock</i>	215
28.	<i>Songs in the Key of Life</i> / Stevie Wonder (1976)	
	<i>Les cançons d'un geni en el millor moment de la seva vida</i>	223
29.	<i>Animals</i> / Pink Floyd (1977)	
	<i>Rock progressiu protesta inspirat en una novel·la</i>	231
30.	<i>Easter</i> / Patti Smith (1978)	
	<i>Religió personal, poesia i esperit de superació</i>	239
31.	<i>Joe's Garage</i> / Frank Zappa (1979)	
	<i>Una òpera rock satírica i distòpica sobre la fi del rock.</i>	245
32.	<i>London Calling</i> / The Clash (1979)	
	<i>La new-wave neix sobre les cendres del punk</i>	253
33.	<i>Swordfishtrombones</i> / Tom Waits (1983)	
	<i>Música cubista</i>	261
34.	<i>Fables of the Reconstruction</i> / R.E.M. (1985)	
	<i>Música universitària del sud dels Estats Units</i>	269
35.	<i>Disintegration</i> / The Cure (1989)	
	<i>La desintegració més exitosa</i>	277
36.	<i>Achtung Baby</i> / U2 (1991)	
	<i>U2 i la caiguda del mur de Berlín</i>	283

37. <i>Trompe le Monde</i> / The Pixies (1991)	
<i>Els Pixies inventen la música indie i desapareixen.</i>	291
38. <i>In Utero</i> / Nirvana (1993)	
<i>Kurt Cobain fugint de Nevermind.</i>	299
39. <i>Grace</i> / Jeff Buckley (1994)	
<i>Per desgràcia, una obra única</i>	307
40. <i>OK Computer</i> / Radiohead (1997)	
<i>El certificat de defunció del britpop és el disc frontissa entre segles</i>	317
<i>Epíleg</i>	325

I

«*The Complete Recordings*» –
«*King of the Delta Blues Singers*»
Robert Johnson (1961, 1990 [1936, 1937])

Arqueologia i llegenda del blues

Comencem amb un disc que, curiosament, no ho volia ser, però trobo que és imprescindible parlar-ne, perquè moltes de les obres que apareixen en aquest llibre no existirien sense aquest disc.

La poca i confusa informació dels pobres registres oficials de principis del segle xx ha convertit el personatge de Robert Johnson en una llegenda. Robert Leroy Johnson va néixer —potser— el 1911, a Hazlehurst, Mississipi, d'una mare a la qual poques generacions separaven de l'esclavisme. Pel que sembla, la seva infantesa va ser agitada, amb freqüents canvis de residència i amb, com a mínim, tres figures paternes. En algun moment, vivint a Memphis, va poder estudiar, a la manera com es devia estudiar en aquells temps essent un nen negre al sud dels Estats Units, una mica de tot. Una de les disciplines que ensenyaven a l'escola per a negres Carnes Avenue Colored School era la música, per la qual va agafar afició. Els seus instruments primerencs eren l'harmònica i l'arpa de boca. Jugava una mica amb la guitarra (en diversos idio-

mes, en comptes de «tocar un instrument», s'hi «juga»), però expliquen que era molt dolent. Amb l'adolescència ja avançada, la seva mare li va explicar quin era el seu autèntic cognom. Fins aquell moment, ell es pensava que es deia Robert Spencer, però en realitat era fill d'un tal Noah Johnson. Que va ser-ne conscient aleshores se sap perquè va signar com a Robert Johnson el certificat de casament, als divuit anys —però potser eren setze o disset, ja que falsificar era molt fàcil—, segons el qual es va casar amb Virginia Travis, de setze anys —o potser catorze—, i ella aviat es va quedar embarassada. Robert Johnson freqüentava els juke joints, els llocs —generalment cabanes desmanegades de fusta— on els afroamericans dels estats del sud es reunien per socialitzar i on hi havia alcohol i música en directe. Al jove Robert li agradava pujar a l'escenari, tot i que musicalment no era gaire dotat, encara. Tocava l'harmònica raonablement bé per a altres músics, bons guitarristes i cantants de blues com Son House, que anys després recordava com Robert Johnson era pèssim amb la guitarra. Els juke joints també eren molt interessants per a un gran faldiller com Johnson, que no semblava ser gaire fidel a Virginia. Degut als problemes conjugals derivats de la promiscuïtat de Robert, Virginia va decidir tornar a casa de la seva família per donar a llum el fill que esperava. Tristament, tant ella com el nadó van morir durant el part.

Som a febrer del 1930, i en aquest punt la llegenda fa un pas de gegant: Robert Johnson es mor de tristesa (blues), de culpa i de ràbia contra Déu i contra el món. Els familiars de la seva difunta dona el culpen de la desgràcia, considerant que el que havia passat era un càstig diví per haver fet música fora de l'església. Ell, segurament destrossat pel remordiment, s'aboca a la música, al blues, i

desapareix durant un temps. Marxa, potser per buscar el seu pare biològic, Noah Johnson, però segurament també buscant mestres de qui aprendre a tocar la guitarra millor, i es dedica a viure nòmadament per la regió coneguda com a Delta del Mississipi. Quan al cap de dos anys torna a la que havia estat casa seva, és un altre músic: el guitarrista més espectacular que s'ha vist mai per la contrada, capaç de cantar i alhora fer-se acompanyaments que sonen com si toquessin dos o tres guitarristes junts. De Robert Johnson només hi ha tres fotografies, i especialment en dues es pot veure quins dits tan llargs i prims que té, ideals per moure's lleugers al llarg del mànec de la guitarra. La gent que l'havia vist en directe anys abans com un intèrpret menys que mediocre, era incapaç d'entendre com podia haver canviat tant, i van atribuir la millora no a l'esforç, sinó a una història màgica que involucrava el diable.

El Delta del Mississipi no és pròpiament el delta del famós riu (que desemboca més al sud, a Nova Orleans), sinó una franja al sud de Memphis, entre els rius Mississipi i Yazoo, una regió que agafa part dels estats de Mississipi, Louisiana, Arkansas i Tennessee. Pel fet de ser una vall fluvial, la terra sempre havia estat molt fèrtil, i històricament s'hi havien localitzat moltes plantacions de cotó. Aquella àrea és plena de descendents dels qui havien estat esclaus abans de la guerra de Secessió i de l'abolició de l'esclavisme, el 1865. És una zona on hi ha molta població negra, amb la seva increïble intuïció musical —que traspasa barreres racials—, i també els seus costums i creences, barreja de tradició africana, cristianisme inculcat i segur que moltes altres coses. Segons una versió estesa de la història, corria el rumor que Robert Johnson havia venut l'ànima al diable a canvi de ser millor guitarrista. Es diu

que una mitjanit va anar fins a una solitària cruïlla de carreteres (crossroads) i va cedir la seva guitarra de deu dòlars a un home alt, prim i de dits llargs, que anava vestit de negre. Aquest la va agafar, en primer lloc la va afinar i seguidament va tocar-hi unes quantes cançons. Un cop va haver acabat, la va tornar a Robert Johnson, i amb això li va conferir el seu nou i desitjat mestratge. Però, com sol passar amb el diable, i Faust ho sap, hi havia un preu que acabaria pagant.

Des que va tornar de la seva experiència amb el diable, el 1932, Johnson es va dedicar a fer concerts per totes les poblacions del Delta i —sense res a perdre-hi— també es va aventurar més al nord, als estats de Tennessee, Nova York, Indiana, Illinois o fins i tot al Canadà. Viatjava generalment en tren i, en arribar a un lloc, tocava al carrer, davant de restaurants o barberies, i passava el barret. Solia acabar estant-se uns dies a la ciutat i, quan ja el coneixien prou, seguia el seu erràtic i lliure camí. Allà on s'estava un temps tenia facilitat per fer bones relacions, de manera que quan tornava, ja fos uns mesos o un any després, la gent en tenia bon record i el tornaven a contractar. Es veu que era molt expansiu a l'escenari, tot i que reservat a fora. El novembre del 1936 va anar a gravar setze cançons pròpies a San Antonio, Texas, entre les quals la famosa «Crossroads Blues», i altres posteriors clàssics com «Sweet Home Chicago» o «Terraplane Blues», que va ser el primer single que va publicar. L'estiu de l'any següent, també a l'estat de Texas, aquest cop a la ciutat de Dallas, va gravar tretze cançons més. Per tant, d'ell ens han arribat només vint-i-nou cançons en total, algunes d'enregistrades en més d'una versió al llarg d'aquestes dues úniques sessions.

La seva naturalesa lliure, el seu poc aferrament a tot,

o potser el pacte amb el diable, el van portar a la mort amb només vint-i-set anys, i així va inaugurar el famós club dels músics morts a aquesta edat. Tornem a estar davant de poques dades fiables, i moltes versions diferents. Pel que sembla, en un concert en una festa amb ball en una població a prop de Greenwood, a l'estat de Mississipi, on ell va tocar, va estar ballant i flirtejant amb una dona casada. El marit d'ella va posar alguna mena de verí (potser naftalina) en una ampolla de whisky, la beguda preferida de Robert, de la qual abusava. Ell va beure de l'ampolla, malgrat les advertències d'un amic que no begués d'una ampolla que no hagués estat oberta davant seu. Dos dies després, amb grans dolors estomacals, va morir. Era el 16 d'agost de 1938, el mateix dia, però trenta-nou anys abans, que morís Elvis Presley. La mort de Robert Johnson no apareix a cap diari de l'època.

Arriba l'hivern d'aquell any. Som al desembre del 1938, i John Hammond, un jove de bona família, amb estudis musicals universitaris a Yale, amb ambició per difondre la música, amb ganes de descobrir talent i amb una visió revolucionària dels drets civils (l'avi havia estat general del bàndol nord durant la guerra civil), pretén fer una sèrie de dos concerts al Carnegie Hall de Nova York titulats *From Spirituals to Swing*. La gran cantant negra de blues Bessie Smith havia mort l'any abans en un accident de cotxe, i Hammond volia matar dos pardals d'un tret: homenatjar-la i també acostar la música negra al públic de l'alta societat blanca novaiorquesa. La idea era que el programa barregés músics negres fent blues i gòspel amb bandes de swing, la música que escoltaven els joves blancs aleshores. Volia fer palesa una continuïtat que ell veia allà, en el fons de la música. Va tenir molts problemes intentant trobar finançament per poder organitzar els

concerts, bàsicament perquè gran part de la societat estava en contra de barrejar blancs amb negres. Amb ajut econòmic de la revista *New Masses*, associada al Partit Comunista dels Estats Units d'Amèrica, els va poder tirar endavant. No és gens estrany que John Hammond, quinze anys després, fos investigat pel Comitè d'Activitats Antiamericanes del senador McCarthy i acusat de comunista durant la infame cacera de bruixes.

Pensant en els concerts al Carnegie Hall, el 23 i 24 de desembre de 1938, Hammond, gran aficionat a la incipient música enregistrada i amb especial interès en el blues del sud, va aplegar un munt de músics del moment. Benny Goodman era l'exitós clarinetista i conductor d'orquestra —blanc— que d'alguna manera justificava que a l'escenari d'un lloc tan «de l'alta societat novaiorquesa» com el Carnegie Hall, hi pogués haver també tot de músics negres, no només els que ja pertanyien a orquestres i estaven integrats, sinó també altres de classe molt més baixa. Era un concepte revolucionari per a l'època. Entre els músics que havien atret l'interès de Hammond hi havia Robert Johnson, del qual havia escoltat gravacions, així que va pensar a reclutar-lo perquè actués al concert. Quan va mirar de contactar amb ell, va descobrir que feia més de mig any que era mort. Va acabar contractant Big Bill Broonzy, bluesman també del Delta, per substituir-lo. Els dos concerts van ser un èxit, amb tot el teatre ple.

Passen vint-i-tres anys. Som al 1961 i Columbia Records, que havia comprat el segell Brunswick Records, en el qual Johnson havia imprès els seus singles a finals de la dècada dels trenta, publica el disc *King of the Delta Blues Singers*, en què es recopilen setze de les vint-i-nou cançons que Robert Johnson havia gravat gairebé tres dècades abans. En aquella època, als Estats Units, hi ha un re-

vival de la música tradicional, amb tota l'escena folk de Greenwich Village, i els artistes del moviment estan obsessionats per buscar les pròpies arrels, com intentant respondre a la lleugeresa del rock. És un gran moment per llançar un disc així. A la discogràfica Columbia, no casualment, hi treballava John Hammond, que en aquells moments ja té cinquanta anys, i fa arribar una còpia del disc a un jove que l'havia sorprès com a intèrpret d'harmònica en un concert. Era Bob Dylan, que tenia vint anys. Dylan no coneixia Robert Johnson i queda astorat en sentir les seves velles gravacions dels anys trenta. Temps després, diria que «si no hagués escoltat aquella música de Robert Johnson, moltes de les coses que he fet no existirien».

El 1990 es publica *The Complete Recordings*, el disc que recull les quaranta-una gravacions de les dues úniques sessions d'estudi de Robert Johnson. Són les vint-i-nou cançons originals, dotze de les quals amb doble interpretació. John Hammond havia mort el 1987, però la seva importància en tota aquesta història és cabdal. A part d'haver ajudat a difondre la música de Johnson, també va contribuir a la difusió de Benny Goodman, Count Basie, Billie Holiday, Bob Dylan, Pete Seeger, Leonard Cohen, George Benson, Aretha Franklin o Bruce Springsteen.

TRACKLIST

Disc 1

1. Kind Hearted Woman Blues
2. Kind Hearted Woman Blues
3. I Believe I'll Dust My Broom
4. Sweet Home Chicago

5. Ramblin' on My Mind
6. Ramblin' on My Mind
7. When You Got a Good Friend
8. When You Got a Good Friend
9. Come On in My Kitchen
10. Come On in My Kitchen
11. Terraplane Blues
12. Phonograph Blues
13. Phonograph Blues
14. 32-20 Blues
15. They're Red Hot
16. Dead Shrimp Blues
17. Cross Road Blues
18. Cross Road Blues
19. Walkin' Blues
20. Last Fair Deal Gone Down

Disc 2

1. Preachin' Blues (Up Jumped the Devil)
2. If I Had Possession Over Judgement Day
3. Stones in My Passway
4. I'm a Steady Rollin' Man
5. From Four Until Late
6. Hellhound on My Trail
7. Little Queen of Spades
8. Little Queen of Spades
9. Malted Milk
10. Drunken Hearted Man
11. Drunken Hearted Man
12. Me and the Devil Blues
13. Me and the Devil Blues

14. Stop Breakin' Down Blues
15. Stop Breakin' Down Blues
16. Traveling Riverside Blues
17. Honeymoon Blues
18. Love in Vain
19. Love in Vain
20. Milkcow's Calf Blues
21. Milkcow's Calf Blues

COM VAIG CONÈIXER AQUEST DISC?

De Robert Johnson en vaig sentir a parlar per primer cop perquè era el nom que apareixia com a autor de «Malted Milk» a la cinta *MTV Unplugged* d'Eric Clapton, que em vaig comprar el 1992. També es deia que era un dels discos que estava mirant Bob Dylan a la portada del *Bringing It All Back Home*. Feia anys que tenia el *Let It Bleed* dels Stones, però allà la seva «Love in Vain» apareix com a traditional. Ja se sap que Jagger és bastant «de la pela». El disc on es recullen totes les obres de Johnson no el vaig aconseguir físicament fins fa uns pocs anys, gràcies a les possibilitats d'internet.

SI T'HA AGRADAT AQUEST DISC, NO ET POTS PERDRE:

Singing the Blues, B.B. King (1957)

El primer disc llarga durada del mític B.B. King arriba quan ja té trenta anys, tot i que des de finals dels anys quaranta ja estava tocant i gravant sense parar.

Moanin' in the Moonlight, Howlin' Wolf (1959)

Un recopilatori de gravacions de tota la dècada dels cinquanta del bluesman del Delta del Mississipi Howlin'

Wolf, nom artístic de Chester Burnett. Blues amb banda, amb un so molt autèntic.

I'm John Lee Hooker, John Lee Hooker (1959)

Recopilació de cançons d'un altre dels grans del Delta, John Lee Hooker. Gravat en bones condicions, bona qualitat de so i una banda molt bona.

Good as I Been to You, Bob Dylan (1992)

World Gone Wrong, Bob Dylan (1993)

Amb aquests dos discos, Dylan va sorprendre tothom a principis dels noranta, fent música tradicional, molta de la qual sense autoria clara. Són dos discos molt purs, on només escoltem Dylan amb guitarra, veu i harmònica. Tot l'esperit de les gravacions de Robert Johnson.

Me & Mr. Johnson, Eric Clapton (2004)

Eric Clapton és potser el músic anglès que més ha contribuït mundialment a la difusió del blues del Delta. Al seu famós *MTV Unplugged*, ja hi feia un tema de Johnson, «Malted Milk», però el 2004 va dedicar-li tot un disc, on refeia catorze cançons del seu admirat músic amb banda completa. La portada ja és també un homenatge, imitant una de les fotos del mite.